కొలమానమ్

ఆంధ్రభూమి జీవియస్‌కాలమ్

ఉదయం సాహితీస్పర్శ

మరికొన్ని వ్యాసాలు

ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యం

తెలుగు సాహితి, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం

ఎడిటర్

ఆచార్య ఎన్.గోపి

అధ్యక్షులు, తెలుగుశాఖ,

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం

జీవియస్ షష్టిపూర్తి ప్రచురణ

యువభారతి

సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ,

తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాదు – 500 001.

KOLAMANAM - An anthology of literary essays Published in 'GVS Column' of Andhra Bhoomi, 'Sahiti Sparsa' of Udayam and other essays. written by Prof. **G.V. Subrahmanyam;** Edited by Prof. **N Gopi** ; published by **YUVABHARATHI,** Hyderabad-1 Under Self Financed Scheme.

(c) Author

First Edition : August 1995

Copies : 1000

Price : Rs. 100/-

Cover Design : **Sri Seela Verraju**

Copies available with
1. Yuva Bharathi, Literary and Cultural Organisation, Andhra Saraswatha Parishath Buildings, Tilk Road, Hyderabad -500 001

1. Convenor
Prof. **G.V. Subrahmanyam Shashtipurti Publications**
Srivani, 1-8-702/105, Nallakunta
Hydeabad - 500044 Ph : 7633275

2. Visalandhra Book House
4-1-435, Vigyana Bhavan, Bank Street
Hyderabad - 500 001, and other Branches

3. Navodaya Book Sellers
in Front of Arya Samaj, Kothi, Hyderabad

Printed at :
Padmavathi Art Printers
1-1 517/B/1, New Bakaram, Gandhi nagar
Hyderabad - 500 080. Ph : 7611413

Cover page Printed at :
Vipla Printers Private Ltd..
Near Shankar Math, Nallakunta
Hyderabad - 500 044.

Ph: 636242, 667476.

జ్ఞానపీఠ పురస్కారం గ్రహీత

పద్మభూషణ్

ఆచార్య సి.నారాయణరెడ్డిగారికి

స్నేహచిహ్నంగా

అంకితం

చంద్రునికో నూలుపోగు

దినకర కిరణాలు నీటిబిందువులమీద వాలి
దినమంతా సప్తవర్ణాల పింఛాలు విప్పి
దివ్యనాట్యం చేస్తున్న సౌందర్యం దర్శించినప్పుడు–

ఎత్తిపోతలుగా జలధారలు నేలకు దూకుతూవుంటే
మత్తుగా వినపడే నీటితుంపరల మువ్వలచప్పుడుకు
కొత్త నురుగుల చిత్తరి చూపుల ఒయ్యారాలు కాంచినప్పుడు–

పదివేల రకాల గులాబీలు ప్రదర్శనశాలలో కూడి
ఎదమెచ్చే రసికుల కోసం దరహాసాలు మెరిపిస్తూంటే
పదనైన పరిమళాలతో పారవశ్యం చెందే తరుణీలోకాన్ని తనివిదీర
చూచినప్పుడూ–

అలలనే అంత్యప్రాసలతో జీవనగీతిని పాడుతన్న పాథోధి
సలసల కాగే అంతరాత్మకు చల్లదనం కూర్చే ప్రయోగాలతో
చెలియలికట్టను మీటే ఆటుపోటుల ప్రతీక శ్రుతులను చెవులారా విన్నప్పుడూ–

మానవ మూల్యాల మహనీయ వికాసంలో
మానవత పాడే ప్రహ్లాదగీతాన్ని విశ్వంభర ఆలపిస్తూంటే
వీణపై దానిని వాయించే వాణీ వైదగ్ధ్యాన్ని భావిచంనప్పుడూ –
మట్టీమనషీ ఆకాశం కలిసి త్రివేణీ సంగమంలా ప్రవహించినప్పుడు
కావ్యేతిహాసం తెలుగులో ఆధునిక దరహాసం చేసినప్పుడు–
సినారె కవిత్వం చిత్రంగా మనసులో మెదలుతుంది

మీనార్ల మీది నుంచి పావురాలు ఎగురుతున్న చప్పుడు వినపడుతుంది
ఏనాటిదో మధురస్మృతి గుండె గొంతుక గానం చేస్తున్నట్లనిపిస్తుంది–

✦ ✦ ✦

సాలార్‌జంగ్ హాలులో విన్నాను మొదటిసారి ఓ సామగానం
'సాగుమా ఓ నీల మేఘమా' అనే యువకవి కావ్యగానం
మేఘసందేశం చదువుతున్న నాకది అభినవ దూతకావ్యం

ఆనాడు నా హృదయాంబరలో తొలకరించిన నీలమేఘం
ఈనాటికీ మెఱపులు మెరుస్తూ మంద్రగర్జనలు సాగిస్తోంది.
విశిష్టాద్వైతికి నీలమేఘం శ్రీకృష్ణతత్త్వం
అద్వైతిని, నాకది నారాయణ మంత్రం.

ఆంధ్రాభ్యుదయోత్సవాల అభ్యుదయవాణిని
ప్రయోగంగా పలికించి, సంప్రదాయంగా నాకందించి
'జీవీ!' అని అప్యాయంగా సోదరునిలా మన్నించిన
ఆనాటి మమకారాలు నా సాహిత్య జీవితానికి మధురమైన శ్రీకారాలు!

✦ ✦ ✦

తెలంగాణా కవికోకిలగా నీ కంఠం గేయాలు వినిపించినప్పుడు
మహాంధ్ర నిర్మాణంలో నీ కలం గళం జనావళిని కదిలించినప్పుడు
నాగార్జునసాగరం నీవొక్కడవే నిర్మించినట్లు మాకనిపించినప్పుడు
కృష్ణశాస్త్రి సిగలో పూవులా నీ ఉంగరాలజుట్టు మరోకవిని ముగ్ధంగా
రూపొందించినప్పుడు
దాశరథి తమ్మునిలా నీ కంఠం మరో నయాగరాగా గర్జించినప్పుడు
రాస్తే గేయ కావ్యం సినారె రాయాలి

పలికితే వచనకవిత సినారె పలకాలి
అని జనమంతా నిన్ను ఎగబడి పిలిచినప్పుడు –
నీ కవితలో ఈతలు కొట్టాం మేమంతా కొన్నాళ్ళు
నీ అంత్యప్రాసలు మా మాటలకు అన్న ప్రాశనగా వాడుకున్నాం కొన్నాళ్లు

పాటగా, మాటగా సినారె నలుదిక్కులా ముసురుకున్నరోజుల్లో
నీటుగా ఆ వానలో తడుస్తూ చేసిన యాత్రలు తలచుకుంటే
నేటికీ ఆ చల్లదనం గుండెమీద చెమరుస్తుంది
కోటివీణలు మీటిన కోలహలం నాలో రవళిస్తుంది.

✦ ✦ ✦

సినారేను మొదట చిచింద్రీ అనుకున్నాం
సినారేను ఆ పైన జలపాతం అనుకున్నాం
సినారేను ఆ తరువాత మధురగీతం అనుకున్నాం
సినారేను ఆ పిమ్మట పరిశోధకుడనుకున్నాం
సినారేను అటుపిదప ప్రయోగశాలి అనుకున్నాం
సినారేను ఎప్పుడూ ఒక మహావక్తగా వింటున్నాం.

ఎక్కడైనా క్రీడోత్సవాలు జరుగుతూ ఉంటే
మొక్క వోకుండా వెలిగే శిఖరజ్యోతిలా
ఒక్కడూ ఈ అర్ధ శతాబ్ది కవితారంగంలో
పెక్కు ప్రయోగాల జ్వాలాతోరణంగా మండుతున్నాడ
ఒక్కయేడు కూడా బిక్కవోయిన జాడలు లేవు
ఎక్కిన ఆ జ్ఞానపీఠం సినారె చైతన్యరథం

✦ ✦ ✦

ఆకాశవాణి రాత్రింబవళ్లు సినారె పాటలు వినిపిస్తుంది
సాహిత్యజగత్తు ప్రతిరోజూ సినారె ఆశీస్సులు ఆర్థిస్తుంది
కళారంగం ప్రతిపండుగా సినారెతో కలిసి చేసుకుంటుంది
మట్టిని సైతం మాటలతో మాణిక్యం చేసే మనీషి
వచనాన్ని సైతం పాటగా పలికించే మనస్వి
ఆ బాలగోపాలం ఆయనంటే ఆదో ఆహ్లాదం

ఏ శాఖవారైనా సినారె వసంత రాగన్నికోరతారు
ఏ పక్షంవారైనా సినారె వెన్నెలపదాన్ని పాడించుకుంటారు
ఏ ఇజంవారైనా సినారె ప్రపంచపదిని పలికించుకుంటారు
ఏ తరంవారైనా సినారె గజళ్ళను వినిపించుకుంటారు
ఈనాటి సాహితీ జగత్తులో సినారె పూసల్లో దారం
ఈ రోజు కవితాసదస్సులో సినారె కలం వారంవారం.

సినారె వ్యక్తిత్వం ఒక పరిపూర్ణ వర్తులం
లలితకళ లన్నింటిలో కళాప్రపూర్ణం
వచనకవితా ప్రయోగంలో నవ్యపారిజాతం
రూపక మర్యాదలో మరో మధుర ప్రస్థానం
ఇప్పుడు తెలుగులో నడుస్తున్న జ్ఞానపీఠం
ఈ తరానికి సినారె ఒక గురుపీఠం!

✦ ✦ ✦

నా బాటలో నేను వేరుగా సాగిపోయినా
నా బ్రదుకులో సినారె ఒక స్నేహచిహ్నం
ఆయన షష్టిపూర్తికే ఇద్దామనుకున్నాను ఒక కృతి
అచ్చుమైన మా నెయ్యానికి అక్షరాకృతి.

నాడిస్తే నలుగురిలో ఒకణ్ణైపోయేవాణ్ణి
నేడిస్తున్నాను నన్ను ప్రత్యేకంగా గుర్తుంచుకోవాలని,
నా షష్టిపూర్తికి సమర్పిస్తున్న ఈ 'కొలమానం'
మా స్నేమప్రవృత్తికి తీపిగుర్తుగా బహుమానం!

✦ ✦ ✦

'కొలమానం' ఆధునిక పత్రికారచనలో ఒక ప్రయోగం
'కాలమ్' రాసే ఒక కలం సాగించిన జీవనయానం
సమకాలీన సాహిత్య జీవితాన్ని మథించిన వ్యాసభాండం
దాదాపు అరవైమంది రచయితలను సన్మానించిన కళాక్షేత్రం!

జీవియస్ రచనల్లో జీవిస్తున్న సాహితీ స్పృహ ఉంటుంది
జీవియస్ మాటల్లో మంచిని అందించే మనస్విత ఉంటుంది
కొత్తది చెప్పకుండా రాయటం జీవియస్‌కు చేతకాదు
అలవోకగా రాసినా ఆలోచింపచేయటం జీవియస్ నైజం.
దర్శించటం, విమర్శిచటం, వివేచించటం, పరిశీలించటం
తాదాత్మ్యంతో ప్రపంచించటం జీవియస్ వ్యాసజీవితం!

✦ ✦ ✦

ఈ కొలమానానికి మా స్నేహమే ప్రమాణం
ఈ కృతిసమర్పణకు సౌహార్దమే కారణం
'అన్నా' అని ఆదరంగా పిలుచుకొనే సినారేకు
చిన్ని కానుకగా ఇచ్చుకొనే వ్యాస ప్రసూన మంజరి –

–జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం

జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత, పద్మభూషణ్ కార్యాలయం : 244082
డా॥ సి. నారాయణ రెడ్డి గృహం : 248451
ఎం.ఏ., పిహెచ్.డి, డి.లిట్. కళాభవన్, హైదరాబాద్-500 004
రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక,
భాషా వ్యవహారాల సలహాదారు

18.8.95

అభిమోదమ్

పత్రికల్లో "కాలమ్" శీర్షికతో రాసే సగటు రచనలు తాత్కాలిక సేవనంతోనే ముగిసిపోతాయి. ప్రగాఢ ప్రతిభులు రాస్తే మాత్రం అవి "కాలమ్" చట్రంలో ఉంటూనే సార్వకాలిక సముద్దీప్తితో సాగిపోతాయి కాలాన్ని జయించి నిలిచే అలాంటి రచనలు చేసిన లిటరరీ జీనియస్ డా॥ జీ.వి.యస్

"వ్యాసం రాస్తే వేగుచుక్కలా నిలవాలనీ
విమర్శచేస్తే నవ్యాలోకం నిండాలనీ"

విశ్వసించి, ఆత్మ ప్రత్యయాలను విమర్శన వ్యాసకోశాలద్వారా ఉచ్ఛ్వసించిన వివేచనశీలి డా॥ జి.వి సుబ్రహ్మణ్యం.

"జీవియస్ కాలమ్" శీర్షికన ధారారమ్యంగా "ఆంధ్రభూమి" లో వెలువడిన వ్యాసాలతోపాటు మరికొన్ని ఇతర వ్యాసాలను సంపుటీకరించి ఈ "కొలమానమ్" రూపంలో ప్రచురిస్తున్నారు సుబ్రహ్మణ్యంగారు. అది నాకు అంకితమన్నారు. ఈ గ్రంథంలోని మొదటివ్యాసం "మూడుతరాలు" లో "స్వాతిముత్యం" చిత్రం లోని ''వటపత్రశాయికి వరహాలలాలీ'' అనే గీతాన్ని ప్రస్తావించడంలో నా నామాంకనముంది. నాకు అంతకంటే వేరే అంకిత మేముంది? అయినా సుబ్రహ్మణ్యం గారి సుహృత్ ప్రేరణను ఎలా కాదనగలను? అభిముదిత చిత్తంతో అందుకుంటున్నాను. ఉభయుల నిరంతర సాహితీ కాలయానానికి, సమకాలీన భావ ప్రమాణాభిజ్ఞానానికి కొలమానంగా; కృతజ్ఞతాసంధానంగా.

ముప్ఫైరెండేళ్ళ యువభారతి

"చుట్టూరా ఆవరించుకొని ఉన్న చీకటిని తిట్టుకుంటూ కూర్చొనటంకంటే ప్రయత్నించి ఎంత చిన్న దీపాన్నైనా వెలిగించటం మంచిది" అనే లక్ష్యంతో యువభారతి రాజకీయాల స్వార్థకాలుష్యాలకు అతీతంగా ఉండగలిగే విశ్వజనీనమైన సాహితీస్పృహను సమాజంలో జాగృతంచేసి, తెలుగు సాహిత్యాభిమానాన్ని ఇంటింటా జ్యోతిలా వెలిగించాలనే ప్రయత్నంలో ముప్ఫైరెండేళ్ళుగా (అంటే 1963 విజయదశమి నుండి) ఉద్యమాన్ని సాగిస్తోంది. ఆలోచనలకు అక్షరాకృతులు యువభారతి ప్రచురణలు!

ప్రాచీన సాహిత్యానికి సంబంధించిన మహాకవుల రచనలనేకాక, ఆధునిక సాహిత్య నిర్మాతలైన రచయితలను, కవులను, వారి రచనలను గురించి సామాన్య ప్రజానీకానికి అందుబాటులో ఉండేటట్లు సమీక్షాత్మక విమర్శ ప్రచురణలను వెలువరించడంలో యువభారతి గణనీయమైన సేవ చేసింది; చేస్తున్నది.

యువభారతి సాహితీ ప్రస్థానంలో ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారికి పాతికేళ్ళకుపైగా పరిచయముంది. దానికోసం అహోరాత్రాలు కృషి చేసిన డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తిగారు, చేస్తున్న ఆచార్య వంగపల్లి విశ్వనాథంగారితో కలిసి పనిచేసిన ప్రముఖులలో ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యంగారొకరు. 1972 నుండి యువభారతి ప్రచురణలకు ప్రధాన సంపాదకులుగా, 1988 నుండి యువభారతి అధ్యక్షులుగా ఈ సంస్థకు వారు సేవలందిస్తున్నారు. యువభారతి వారి గ్రంథాలను ఇప్పటికి ఆరింటిని ప్రచురించింది. వాటిల్లో 'ఆంధ్ర సాహిత్య విమర్శ: ఆంగ్లప్రభావం' అనే గ్రంథానికి 1986లో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమి పురస్కారం కూడా లభించింది. 'అభినవలోచనం', 'అక్షరాల ఆలోచనలు', 'శ్రీనాథుని కవితావైభవం', 'తిరుపతి వేంకటకవుల కవితావైభవం', 'కలంతో కాలమ్' తెలుగువారి మన్ననల నందుకున్నాయి.

విమర్శ వ్యాసాలతోపాటు పత్రికలలో 'కాలమ్' రచనలను కూడా ఆచార్య సుబ్రహ్మణ్యంగారు సమర్థవంతంగా నిర్వహించి, సాహితీలోకం నుండి ప్రశంసలనందుకున్నారు. ఆంధ్రప్రభలో 'సాహిత్య చరిత్రలో చర్చనీయాంశాలు', 'తెలుగులో వెలుగు', ఉదయంలో 'సాహితీస్పర్శ', ఆంధ్రభూమిలో 'జీవియస్‌కాలమ్' ధారవాహిక 'కాలమ్' రచనలుగా బాగా ప్రజాదరణ పొందాయి. జీవియస్ కాలమ్‌ను,

సాహితీస్పర్శను, మరికొన్ని సాహిత్యవ్యాసాలను కలిపి 'కొలమానం' గా ప్రచురించటం, యువభారతి శ్రేయోభిలాషులు, గౌరవసభ్యులు ఆచార్య సి. నారాయణరెడ్డిగారికి అంకితమివ్వటం, ఈ గ్రంథాన్ని కూడా యువభారతి ప్రచురించే అవకాశం అందించటం ఆనందదాయమైన అంశం. త్వరలో షష్టిపూర్తి జరుపుకోబోతున్న జీవియస్‌కు యువభారతి శుభాకాంక్షలు!

జీవియస్‌గారిని చూడంగానే వారు యువభారతిని గురించి చెప్పిన పద్యం మా అందరికీ జ్ఞాపకం వస్తుంది.

"చిమ్మచీకట్లను చీదరించుటకంటె
  చిరుదివ్వె వెలిగించు శిల్పమెఱిగి;
సామాన్య జనులలో సాహిత్య చైతన్య
  సందీప్తి పోషించు సభలు తీర్చి
కమనీయ కావ్యాల కవితా కళాశిల్ప
  వైభవాల్ వివరించు ప్రభలు చిమ్మి
మానవ మూల్యాల మహనీయ సంస్కృతి
నిర్మాణ శిక్షణ నీతి నెఱపి
భారతీపాదమంజీర భవ్యరవము
తెలుగువారల గుండెలో వెలుగునట్లు
చెలగు యువభారతీ సంస్థ జీవితమ్ము
ఆంధ్రజనతకు నవతకు అంకితమ్ము
ఆంధ్రజనతకు యువతకు అంకితమ్ము" – జీవియస్

డాక్టర్ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యులు
ఉపాధ్యక్షులు, యువభారతి.

సజీవ సాహిత్య విజ్ఞాన సర్వస్వం జీ.వి.యస్

–ఆచార్య చేకూరి రామారావు

ఆచార్య గూడ వేంకట సుబ్రహ్మణ్యంగారిని యూనివర్శిటీల క్లుప్తీకరణ పద్ధతిలో జి.వి.ఎస్. అంటుంటారు. ఆయన తాను ఆంధ్రభూమిలో రాసిన కాలమ్‌ని జీ.వి.యస్. కాలమ్ అని పిల్చుకున్నారు. పండితుడిలా లోకాన్ని అప్పుడప్పుడు భయపెడుతుంటారుగాని, ఆత్మీయతను పంచి ఇయ్యగల ఆర్ద్రహృదయుడిగా మావంటి మిత్రబృందానికి తెలుసు.

మా మైత్రి ఈనాటిది కాదు. నలభయ్యేళ్ళపైగా సుదీర్ఘకాల విస్తృతి ఉంది. మేమిద్దరమూ ఇప్పటికీ గుర్తుంచుకునేది నూనూగు మీసాల నూత్న యౌవనపు రోజుల్లో మా ముగ్ధ విద్యార్థి రూపాల్నే పదే పదే తలచుకునేది ఆనాటి ఆర్ద్రహృదయాల్నే. అలనాటి నిజాం కాలేజి చెట్లకింద ఆధునిక కవుల, మరీ ముఖ్యంగా నాయని సుబ్బారావుగారి పద్యాలను నోటికి చెప్తూ (తరచుగా క్లాసులు ఎగగొడుతూ) మిత్రులతో గోష్ఠి జరిపే చే.రా. రూపమే జీ.వి.యస్.గారి మనసులో ముద్రితమైంది. అప్పటికే జీ.వి.యస్ గారు పండితుడనుకుంటా. కనీసం అట్లా కనిపించేవారు అసలెప్పుడూ అట్లాగే కనిపిస్తారు. అప్పుడాయన కాలేజి ఆంధ్ర సంఘానికి సాంస్కృతిక కార్యదర్శిగా పోటీచేశారు. తానే పద్యంరాసిన పోస్టర్లు తానే చెట్లకు, గోడలకు అంటిస్తూ కనిపించేవారు. అప్పట్నుంచీ ఆయన శ్రమజీవే శ్రామిక జనాభ్యుదయ సిద్ధాంతాలు వల్లిస్తూ, ప్రచారం చేస్తూ మేం కొందరం సుఖలాలసతతో ఉండేవాళ్ళం.

ఆయన కష్టపడి చదివారు. క్లాసు పుస్తకాలు, కొత్తవీ, పాతవీ, అన్నీ ఆ కాలేజీ రోజుల్లోనే ఆయనకు మంచి వక్తగా పేరుండేది ఆ స్ఫుటమైన ఉచ్చారణ, భావానికి తగిన ఆంగిక వాచిక సమన్వయంతో ఆయన ఉపన్యాసాలు ఆనాటి విద్యార్థులను ఆకట్టుకొనేవి. అప్పటి ఆంధ్రాభ్యుదయోత్సవాలలో సి.నా.రె.గారి తర్వాత వీరి ప్రకటనలకే గిరాకీ ఉండేది. స్పష్ట ఉచ్చారణతో, ఝటితి స్ఫూర్తితో ఆయన చేసే గచ్ఛద్వ్యాఖ్యలు శ్రోతలను అలరించేవి.

జీ.వి.యస్. ఉస్మానియాలోనే ఎం.ఏ., పిహెచ్.డి క్రమబద్ధంగా చేశారు.

నేను కొద్దికాలానికే ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయంలో ఎం.ఏ. తెలుగుచేసి భాషాశాస్త్రం చదవటానికి విదేశాలకు ఎగిరిపోయాను. అప్పటినుంచీ మా దారులు వేరయ్యాయి. ఆయన కొన్నాళ్ళు రస సిద్ధాంతంలో మునకలు వేశారు. నేను శాన్నాళ్ళు భాషాశాస్త్ర ప్రవాహంలో పరుగులు తీశాను. ఇప్పటికీ ఆ పనులు ఇద్దరమూ చేస్తుంటాం కాని, అంతటితో ఆగక మా విజ్ఞాన పరిధులను, విద్యాశోధన రంగాలను విస్తరించుకొంటూనే ఉన్నాం.

జీ.వి.యస్. అంటే నిరాడంబరతకు, క్రమశిక్షణకు మారు పేరు. చదివినా, రాసినా, తిరిగినా అన్నీ క్రమబద్ధంగా చేస్తారు. ఆయన్ను ఏ సభకైనా పిల్చిన వారు తన్ను తీసుకుపోవటానికి వాహనంతో రావటం ఆలస్యమైతే, వారికంటే ముందు తాను సభకు హాజరవుతారు తనవికాని, యువభారతి వారివికాని పుస్తకాలు అచ్చు అవుతుంటే సైకిలు మీద వెళ్ళి అయినా ప్రూఫులు చూసి రావటానికి సంకోచించరు.

సాహిత్యంలోనూ, జీవితంలోనూ ఆయన సాధించిందంతా స్వయం కృషితోనూ, క్రమశిక్షణతోనూ సాధించారు. ఆయన సాధించింది చాలా ఉంది. అంచనాలు కట్టడం కూడా కష్టం. చిన్నప్పుడు వక్తృత్వపు పోటీల్లో బహుమతులు, పెద్దయ్యాక గ్రంథ రచన పోటీల్లో బహుమతులు, సాహిత్య పురస్కారాలు చాలానే వచ్చాయి. 'పురస్కారాలు నా జాతకాన్ని మార్చాయి' అని కూడా ఆయనే చెప్పుకున్నారు. అందుకే పురస్కారాలంటే ఆయనకు ఎంతో గౌరవం. కాని, వాటితో ప్రమేయం లేకుండానే ఆయన కృషి గుర్తింపు పొందింది. సాహిత్య విమర్శ ఎంత విస్తారంగా చేశారో అంత లోతైన పరిశ్రమ చేశారు. ఆయన ప్రచురించిన పుస్తకాలను మించిన శక్తి ఆయనకుంది. ఆ శక్తిని సద్వినియోగం చేసుకునే క్రమశిక్షణ ఉంది. ఆయన విద్యాబోధ ద్వారానే కాదు, సాహిత్య పరిశ్రమ ద్వారా కూడా ఆయన తన విద్యార్థులకు ఆదర్శగురువు.

జీ.వి.యస్. బాల్యం గురించి నాకంత తెలీదుగాని, ఆయన పుట్టుక నుంచే విశ్లేషకుడని నా ఊహ.

ఈ ప్రపంచం అవిచ్ఛిన్న దేశ కాలశ్లిష్టం. అవిభక్తం. కానీ ఈప్రపంచాన్ని అర్థం చేసుకోవాలంటే దీన్ని ముక్కలు చేసి చూడకతప్పదు. దాన్ని విభాజకత అందాం. జ్ఞాన గ్రహణకు ఇది ఆవశ్యకం. విశ్లేషణలో పరిశోధకులు, శాస్త్రవేత్తలు చేసేది

అదే. దాన్ని సెగ్‌మెంటేషన్ అంటారు. ఆ తరువాత వివిధ భాగాల సమన్వయంతో వస్తుస్వరూపతత్వ సమగ్రదర్శనం అవుతుంది.

ఈ ప్రపంచం అంతా – పోనీ, సాహిత్య ప్రపంచానికే పరిమితం చేద్దాం. ఈయనకు అప్రయత్నంగానే విశ్లేషణ పూర్వకంగా దర్శనం అవుతుంది.

ఈ ప్రపంచం అంతా – పోనీ, సాహిత్య ప్రపంచానికే పరిమితం చేద్దాం. ఈయనకు అప్రయత్నంగానే విశ్లేషణపూర్వకంగా దర్శనం ఇస్తుందనుకుంటాను. ఈయన వ్యాసాలను ఈ దృష్టితో ఒకసారి చూడండి. మొదటిది, రెండవది, మూడవది అన్నా 1, 2, 3...... అని సంఖ్యలు రాసినా, ప్రపంచం అంశికరూపంగానే, పరిగణనీయంగానే ఈయనకు దర్శనీయం. చూడండి:

పద్యకవిత్వాన్ని గురించి ఆలోచించాల్సిన మౌలికాంశాలు ఐదు (పే. 7–8), పద్యకవుల రకాలు పది (పే. 13), పదకవితలు ప్రధానంగా మూడు రకాలు (పే. 25), డాక్టరు వెంపటి చిన్నసత్యంగారి కృషిని ఆరు రకాలుగా విశ్లేషించవచ్చు. (పే. 39–40) మౌలికతకు పంచప్రాణాల్లా పంచలక్షణాలున్నాయి (పే. 51–52) గుర్రంజాషువాగారి మార్గం గుర్తించటానికి పది లక్షణాలున్నాయి (పే. 108), తిట్టు విమర్శ ఆరు రకాలు (పే. 346), నన్నయనుండి వీరేశలింగం పంతులుగారి వరకూ సాగిన సాహిత్య చరిత్రలో మూడు రకాల శక్తుల ముక్కోణపు పోటీ కనపడుతుంది. (పే. 353). నాటి సాహిత్య విమర్శ ఆరు రకాల విమర్శకుల ఆసక్తిదాయకమైన ప్రయోజనాత్మకమైన పాత్ర నిర్వహించింది. నేటి సాహిత్య విమర్శ నాల్గురకాల నడకలతో నలుగురినీ ఆకట్టుకోవాలని తాపత్రయపడుతున్నది. ఈ పదిరకాల ప్రవృత్తులను పరిచయం చేయటమే ఈ పరిశీలన పరమార్థం. (పే. 355)

నా మట్టుకు నాకు ఇంత త్వరగా విభాగాలు తేలవు. విభాగాల మధ్య విభాజక రేఖలు సరిగ్గా కనపడవు. మసకబారిపోతాయి. అంచుల దగ్గిర ఒక దానిలో ఒకటి కలిసిపోతాయి. ఇది మా ఆలోచనల్లోనే ఉన్న దృష్టి భేదమేమో తెలీదు. తెలుగులో ఈ భేదాలను ఏమనాలో? ఇంగ్లీషులో అయితే డిస్క్రీట్‌నెస్ అనీ, కన్వర్జెన్స్ అనీ క్రమంగా అనొచ్చు.

జీ.వి.యస్‌గారు నాకెందుకో చాలా సీరియస్ మనిషిలా కనిపిస్తారు. ఆయన

నవ్వరని కాదు. హాయిగా నవ్వుతారు. గుండెల నిండుగా నవ్వుతారు. కళ్ళు చెమర్చేలా నవ్వుతారు.

అయినా, పాండిత్యం, క్రమశిక్షణ (క్రమవర్తన అనాలేమో!) ముందుకొచ్చి ఇట్లాంటి అభిప్రాయాన్ని కలిగిస్తాయనుకుంటారు. ఆయన వచనమూ అదే అభిప్రాయం కలిగిస్తుంది. ఈ కొలమానమ్‌లో వ్యాసాలు చాలావరకు ఆయన రాసిన కాలమ్స్‌లో వచ్చినవే. ఆయన వ్యాసాల్లో, రచనల్లో ఉన్న సీరియస్‌నెస్ ఈ వ్యాసాల్లోనూ కనిపిస్తుంది. వస్తువు నతిక్రమించిన విషయ ప్రస్తావన లేదని కాదు. ఆ మాటకొస్తే ఈ పుస్తకంలో మొదటి వ్యాసంలోనే ఆ పద్ధతి గమనించవచ్చు. అదేమిటోగాని, ఈ ప్రస్తావనలు కూడా అసలు విషయం ఉన్నంత సీరియస్‌గా ఉంటాయి. ఇది. జీ.వి.యస్. వచన శైలీ లక్షణం అనుకుంటాను. ఆయన ఉపయోగించే డిక్షన్‌కూడా ఈ సీరియస్‌నెస్‌కు కారణమేమో! భాసించు, వెలార్చు, జాలువారు వంటి క్రియలు; ఎడనెడ, కడువంతి అవ్యయాల ప్రయోగం శైలీ గాంభీర్యాన్ని తెచ్చి పెడతాయనుకుంటాను. ఆయన రచనా శైలి ఆయన వ్యక్తిత్వ సూచకం. ఆయనే వేరే సందర్భంలో చెప్పినదాన్ని (పే. 57) ఇక్కడ అన్వయించుకోవచ్చు. అది ఆరాధించటానికి బాగుంటుంది. అనుసరించటానికి సాధ్యం కాదు.

జీ.వి.యస్.గారికీ, నాకూ వస్తుతః కొన్ని వైరుధ్యాలున్నాయి, తత్వతః కొన్ని సామ్యాలున్నాయి. ఆయనకు సంప్రదాయమన్నా భారతీయత అన్నా భక్తి గౌరవాలు మెండు. సంప్రదాయం అంటే నాకు గౌరవమే కాని, కొన్ని సంప్రదాయాలు నా ఒంటికి సరిపడవు. స్వస్థాన వేషభాషలంటే నాకూ ప్రేమే కాని అంతర్జాతీయత మీద ఉన్న ఆసక్తి దేశభక్తి మీద లేదు. నిజానికి వైరుధ్యాలు కూడా కావు. ప్రాధాన్య భేదాలు.

జీ.వి.యస్‌గారిలో ఔదార్యంపాలు ఎక్కువ. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, గుర్రంజాషువా, గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ, ఎస్వీజోగారావు, బోయి భీమన్న, దాశరథి, సినారె, గోపీ, బాపురెడ్డి, భరద్వాజ, భవానీదేవి – ఇట్లా అనేక మందిని తమ వ్యాసాల్లో సంభావించారు. ఆయన శిష్యులపై చూపిన ఔదార్యానికి పరిమితి లేదు. సాహిత్యరసం – గానరసం (పే. 25–32) అనే వ్యాసంలో నాగరంజని, ఉషాలక్ష్మిగార్ల

పరిశోధనపై ఆయన కురిపించిన వాత్సల్యరసం అతిమధురమైంది.

ఆయన ఔదార్యానికి పరాకాష్ఠ అనదగిన అనుభవం నాకొకటి ఉంది. ఆయన ఒకప్పటి వచనశైలితో నాకు కొన్ని పేచీలుండేవి. వాటిని నేను దాచుకోలేదు కూడా. బాహాటంగానే విమర్శించాను. ఆయన వాటికి తప్పకుండా నొచ్చుకొనే ఉండాలి. అయినా, ఆయన నన్ను పలెత్తిమాట అనలేదు. అనకపోగా, నా గురించి మంచి మాటలనటం మానలేదు. ఆ తరవాతనే విజయనగరం వారు వేసిన ఒక ముత్యాలసరం సంకలానికి పీఠిక రాస్తూ "శ్రీశ్రీ నుంచి చేరా వరకు" ముత్యాల సరాల మీద రాశారని పేర్కొన్నారు. చేరాతలు విరమించినప్పుడు, చేరాతల వల్ల లబ్ధిపొందిన రచయితలందరూ ఏమీ పట్టనట్టు ఊరుకోగా ఒక్క జీ.వి.యస్సే పత్రికాముఖంగా ఆవేదనను వ్యక్తం చేశారు. (చూ.పే. 305 – 308) సాధారణంగా రచనలో సంయమనం పాటించే జీ.వి.యస్. ఆ వ్యాసంలో ఇమోషనల్ అయ్యారు. శైలి కూడా కవితాత్మకం అయింది. నా పట్ల ఆయనకున్న ఆర్ద్ర మనస్కతకు అది గుర్తు. ఉండేల సాహితీపురస్కార సందర్భంలోనూ నన్ను గుర్తు చేసుకున్నారు.

ఆయన కాలేజీ జీవితజ్ఞాపకాలలో నాకో స్థిరస్థానం ఉన్నట్టు కన్పిస్తున్నది. అవును – ఒప్పుకోక తప్పదు! ఆయనకున్నంత ఔదార్యం నాకు లేదు. ఆ సంయమనం ఆయన కలవాటయిన భాషలో చెపితే పురాజన్మ పుణ్యఫలం. నిజానికది ఆయన ఆయుధం కూడా చేరాతల్లో నేనూ ఆయన్ను ప్రస్తావించకపోలేదు. అయితే, ఆయనతో ఉన్న అభిప్రాయ భేదాల సందర్భంగానే ఆయన్ను గురించి ప్రస్తావించాను. ఆ సంగతి ఆయనా గుర్తించారు. అయినా, ఆ విషయాల్ని ఎంత సున్నితంగా, ఎంత సమయమితంగా సూచించారని! అందుకే అంటున్నాను ఆ సంయమనం ఆయన ఆయుధమని, ఇప్పటికీ మాయమయ్యాయని కాదు. అవి అట్లానే ఉన్నాయి. ఆయన నవ్య సంప్రదాయ నిర్వచనాలు నాకు ఒంటపట్టలేదు. బాపురెడ్డి కవిత్వంలో ఆయన ఉందంటున్న భావ భౌతికవాదం నాకింకా బ్రహ్మ పదార్థంలాగే ఉంది ఆ వాక్యలయ సిద్ధాంతం నాకింకా చేతికి చిక్కటం లేదు. ఆయన రచనల్లో వ్యక్తమయ్యే కొన్ని నమ్మకాలు నాకింకా ఆశ్చర్యం కలిగించటం మానటం లేదు. అయితే, ఇవన్నీ మా స్నేహం ముందు చాలా అల్పంగా కనిపిస్తున్నాయి. ఇప్పుడు అభిప్రాయాలు కలిసినా

అసూయలు పెంచుకునే కన్నా, అభిప్రాయాల్లో భేదిస్తూనే ఆత్మీయతలు పంచుకోటం ఆనందంగా ఉంటుంది.

నిజానికి మాకు సామ్యాలు కూడా ఉన్నాయి. కవితారూపంతో కాని, ధోరణితో కాని సంబంధం లేకుండా మంచి కవిత్వాన్ని ఇద్దరమూ ఇష్టపడతాం. కాకపోతే, ఆయన సంప్రదాయంవైపు మొగ్గు చూపుతారు.నేను ఆధునికతపై మోజు పడతాను. సాహిత్యంలో వివిధ శాఖలను ఇద్దరమూ సమంగానే గౌరవిస్తాం. ఆయన కలం ప్రాచీన పద్ధతిలో నింపాదిగా పదునుదేరింది. నా ఆలోచన ప్రాచీనతలో నిలకడగా నిలవలేక ఆధునికంవైపు పరుగుపెట్టింది. మధ్యలో భాషాశాస్త్రం ఒకటి వచ్చి మరెక్కడికో లాక్కుపోయింది. ఛందో వ్యాకరణాలంటే మాకు వల్లమాలిన ఇష్టం. ఆయన విద్యార్థులకు వాటిని బోధించారు కూడా. నాకా అవకాశం కలగలేదు. మా ఇద్దరికీ పాత అంటే గౌరవమూ, కొత్త అంటే ఆసక్తీ, పరమత (మతం అంటే ఐడియాలాజికల్ ఆర్ ఇంటలెక్ట్యుయల్ పొజిషన్ అనే అర్థంలో) సహనమూ ఉన్నాయి. మధ్యలో వచ్చే గాలివానలకు చెదరకుండా తట్టుకొని నలభయ్యేళ్ళ సుదీర్ఘకాలం నిలకడగా నిలచింది మా స్నేహవృక్షం.

ఇంతకీ జీ.వి.యస్.గారు సాహిత్యంలో ఏం సాధించారు అనే విషయం సరిగ్గా చెప్పలేకపోయాను. చెప్పటం కష్టం కూడా. ఆయన సాధించినవాటి సారాంశం ఉండేల సాహితీ పురస్కారాన్ని అందుకునే సందర్భంలో చెప్పిన వచన కవితలో ఉంది. ఆయన సాధించిన వాటి విరాడ్రూపం తెలుసుకోటానికి అచ్చవుతున్న ఆయన గ్రంథాలు చదవాల్సిందే. ఆయన సాధించినవన్నీ సాధించటానికి సాధారణులకు ఒక జన్మ చాలదు. ఆయన తొలిసారి ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం అందుకున్నప్పుడు వీరరసం సుబ్రహ్మణ్యం అనేవాళ్ళం. ఇప్పటి ఆయన సాహిత్య విరాడ్రూపానికా పేరు సరిపోదు.

ఆయన ఒక సాహిత్య విజ్ఞాన సర్వస్వం.

మాతరంలోని వేళ్ళమీద లెక్కించదగిన పరిశోధకుల్లో సంయమనం, సమతౌల్యం ఉన్న స్కాలర్ ఆయన.

అలంకారికులలోని ఆంధ్రులలో ఇప్పటికి చివరి కుర్చీ నాదేనేమో

అంటారాయన! ఒక్క అలంకారికుల్లోనే కాదు, చాలా విషయాల్లో ఆయన్ను గురించి ఆ మాట చెప్పుకోవచ్చు, సాహిత్య విద్యా పరిశ్రమ సన్నగిల్లుతున్న ఈ కాలపు ధోరణి చూస్తూంటే కొత్త కుర్చీకి చోటు కల్పించాల్సిన అవసరం సమీప భవిష్యత్తులో కలక్కపోవచ్చు కూడా.

జీ.వి.యస్.గారు అడిగింది కొలమానానికి పీఠిక రాయమని. కాని, ఇది పుస్తకం దాటి వ్యక్తిత్వానికి విస్తరించింది. మా సంబంధం అట్లాంటిది. ఈ సందర్భం కూడా అట్లాంటిది. నాలుగు దశాబ్దాల మైత్రీబంధం పుస్తక పరిమితికి కట్టుబడలేకపోయింది. క్షంతవ్యుణ్ణి.

1995 ఆగస్టు 17 – చేరా

కృష్ణాష్టమి

కొండ అద్దమందు....

– ఆచార్య ఎన్.గోపి

బరువైన పండితులు, విమర్శకులు కాలమిస్టులుగా అవతరించడం కష్టం. పాండిత్యం, విమర్శ కాలమిస్టుగా నెగ్గటానికి ప్రతిబంధకాలని నా వుద్దేశం కాదు. కాని రోజువారీ జీవితంలోని సంఘటనల పట్లా మార్పుల పట్లా ప్రవాహ సదృశమైన చూపు వున్నవాడికి ఇది నల్లేరుమీద బండినడక అవుతుంది. మరీ వారం వారం రాయడమంటే "చెప్పులోని రాయి" కాదు గాని, కొంత కాలపరిమితి పోరు పెడుతూనే వుంటుంది. కాలమిస్టుకి వుండవలసిన లక్షణాలు మూడు: (ఇట్లా సంఖ్యాపరిగణన చేయడం జీ.వి.యస్. స్టైలే) 1. జ్ఞానసంపద, 2. వ్యక్తీకరణ నైపుణ్యం (ముఖ్యంగా నలుగురికీ పట్టేట్టు చెప్పటం). 3. అనుభవాలు. విలక్షణమైన వ్యక్తులు రాసే ఇటువంటి "కాలమ్" ను "పర్సనల్ కాలమ్" అని కూడ అంటారు. పర్సనల్ అంటే వ్యక్తిగత అని అర్థం కాదు. మరీ నిబద్ధంగా కాకుండా కొంత స్వేచ్ఛా, వెసులుబాటూ వుండటం అన్నమాట. అయితే, ఈ స్వేచ్ఛ 'నా యిచ్ఛయేగాక నాకేటి వెరపు' అనే స్థాయికి వెళ్ళినప్పుడు 'బాధ్యత, బాధ్యత' అని నాలాంటివాళ్ళు గోల పెడుతుంటారు. (పాపం చేరా.)

కొలమానంలో 93 జూన్ నుండి 94 డిశంబరు దాకా ఏడాదిన్నరపాటు "జీ.వి.యస్.కాలమ్" పేరిట వారం వారం రాసిన వ్యాస ఖండాలున్నాయి. వేరే పత్రికల్లో వచ్చిన మరికొన్ని వ్యాసాలు వెరసి 81 శీర్షికలతో ఈ గ్రంథం మనముందుకు వస్తున్నది.

ఈ పుస్తకంలోని అంశాలను ఐదారు భాగాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. (ఇది నా రిసెర్చి బలహీనత). 1. మౌలికంగా ఆలోచించిన సిద్ధాంతాలు, సిద్ధాంత సంబంధులు. 2. కవితా పరిశీలనం, కావ్య పరిశీలనం. 3. నవల, కథల పరిశీలనం. 4. విమర్శల పరిశీలనం. 5. నాట్యం మీద, నాటక ప్రదర్శనల మీద పరిశీలనం 6. ఇతరాలు

సిద్ధాంతాలు అన్నప్పుడు ముఖ్యంగా నవ్య సంప్రదాయం జీ.వి.యస్ చేతిలో ఇవ్వాళటి టార్చ్‌లైట్ అయ్యింది. దీని గురించి ఆయన కొంతకాలంగా వెళ్ళిన చోటల్లా బల్లగుద్ది మరీ ప్రతిపాదించడం వల్ల దానికో ఉనికి ఏర్పడుతున్నట్లుంది. ఇంతకుముందు ఇతరత్రా చెప్పిన దానికంటే ఇక్కడ మరింత స్పష్టంగా, విశదంగా, బలంగా చెప్పారు. 'విశ్వనాథ నవ్య సంప్రదాయం, నవ్య సంప్రదాయోద్యమంలో తీవ్రవాదులు – సాహిత్య రసికత' అనే వ్యాసాల్లో దీన్ని చూడవచ్చు. ఇదే కాకుండా భక్తిరసం మీద జరిగిన చర్చ విలువైంది. ధర్మవీరం స్పెషలిస్టుగా, ఆయన చేసిన సూత్రీకరణలు అందరికీ పరిచయమైనవే.

నలభయ్యేళ్ళ సుదీర్ఘ విమర్శక జీవితంలో జీ.వి.యస్ ఈ 'కాలమ్' రచనలో జీనియస్‌గా కనిపిస్తున్నారు. పరిణతి, అలవోకగా చెప్పే సాధికారిక శక్తి చేతికందాయి. భాషా ఛందస్సాహిత్య సాంస్కృతిక విషయాల మీద సంవత్సరాలపాటు ఆవిచ్ఛిన్నంగా ఒక 'కాలమ్' నడపడం మాటలు కాదు. వొట్టిరాతలూ కాదు. ఆ పనిని ఇటీవల ఇద్దరే చేశారు. ఒకరు చేరా, రెండు జీ.వి.యస్. చేరా "చేరాతల్ని" ఏకబిగిని ఎనిమిదేళ్ళు నడిపి ఆపేశారు. (చేరాతలు ఆగిపోయినప్పుడు జీ.వి.యస్ బాధపడుతూ రాశారు.) జీ.వి.యస్ కాలమ్ ప్రస్తుతం విశ్రాంతిలో వుంది. కష్టకాలాల్లో చేరాకి భాషాశాస్త్రం ఒక ఆయుధమైతే (ఇది దబాయింపులకి కూడ పనికొచ్చిందనుకోండి). జీ.వి.యస్. చేతిలో రస సిద్ధాంతం ఒక దీపం.

సాధారణంగా కాలమ్స్‌లో వారి వారి అనుబంధాలు (ఇష్టాలు, అభిరుచులు, పక్షపాతాలు) ప్రతిబంధాలు బయటపడతాయి. కాని జీ.వి.యస్ కాలమ్‌లో ఆయనలో స్వతహాగా వున్న ఋషితత్వంవల్ల కాబోలు ప్రతిబంధాలను బయటపెట్టరు. సమయమనం ఆయనకు బాగా సాధ్యపడిన విద్య. (రాళ్ళపల్లివారిలాగ అప్పుడప్పుడు పోలీసు దెబ్బలు తప్పవనుకోండి.) చేరాకైతే ప్రతిబంధాలను బయటపెట్టడంలో మహాఆరాటం, గిల్లికజ్జాలు తెచ్చుకోవటంలో ఈ దశాబ్దంలోనే చేరాను మించిన ఘనుడు లేడు. పైగా వాటిని ఎంజాయ్ చేస్తున్నానంటారు. తమ తమ వైఖరుల్లో చేరా ఇండియన్ ఎక్స్‌ప్రెస్ పత్రికలాంటి వారైతే, జీ.వి.యస్ హిందూ పత్రిక. మొదటిది అర్జెన్సీకీ, సద్యః ప్రతిస్పందనకీ తార్కణమైతే రెండోది పెద్దమనిషి తరహాకీ,

హుందాతనానికీ చిహ్నం.

జీవియస్ కాలమ్‌లో జీవియస్ కొత్తగా, అప్‌డేటుగా కనిపిస్తున్నారు. ఇంతకుముందు ఆయన రాసిన అపారమైన విమర్శక సాహిత్యం ప్రాచీన సాహిత్య సిద్ధాంతానికి విస్తృత వ్యాఖ్యలైతే, ఆ సిద్ధాంతాలకీ, తన సిద్ధాంతాలకీ కూడా సరళ వ్యాఖ్యానాలుగా రూపొందాయి. ఈ శీర్షికలు. ఈయనకు సిద్ధాంతాల ప్రతిపాదనలపట్ల ఎంతటి మోజంటే వాటిని ఆయన సాహిత్యానికే కాక నాట్యం దాకా తీసుకెళ్ళారు. (కూచిపూడి నాట్యకళలో నవ్యసంప్రదాయోద్యమం) దీనివల్ల ఒక సాహిత్య సిద్దాంతాఇన్న కళా సిద్ధాంతంగా విస్తృతపరిచారు. ఆధునిక వర్తమాన కవులను కూడా ఆయన అంతే అభినివేశంతో పట్టించుకున్నారు. గోపి, ఎండ్లూరి సుధాకర్, శిఖామణి ప్రభృతుల కవిత్వాన్ని గురించిన వారి వివేచన నిజంగా అద్భుతం జీ.వి.యస్ కి కొన్ని ఆత్మీయతలున్నాయి. వాటిని గురించి రాసేటప్పుడు విశ్లేషణకంటే భావావేశానిదే పైచేయిగా వుంటుంది. 'యుగకర్త విశ్వనాథ', 'చేరాతాలకు సెలవులు' వంటి వాటిలో ఈ ధోరణిని గమనించవచ్చు. ఋషి తత్త్వం అన్నాను కదా! ఆయనకు ఆధ్యాత్మిక విషయాలపై ఎంత అభిమానం అంటే ఆధ్యాత్మికనాటకాలకు మంచి భవిషత్తు వుండాలనేటంత. తెలుగు నాటకాలకు ఆదరణ అంతంత మాత్రమేకదా! అయితే పౌరాణిక నాటకాలు కొంత మెరుగు. ఆస్తిక నాటకాలు కాని, త్రిపురనేని వంటివారు రచించిన నాస్తిక నాటకాలు కాని మేధావులను స్పృశిస్తాయేమో కాని, సామాన్య జనానికి అవి అందటం అనుమానమే. కవులను ఒక్కముక్కలో అంచనా కట్టడం అంత సులభమేమీకాదు. నిరంతర మథనం వున్నవారే మీగడలాంటి మాటలనగలుగుతారు. ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యుల గురించి రాస్తూ "అభినవవల్లరాయుడు ఉత్పల" అని అభివర్ణించడం ఈ కోవలోకే వస్తుంది.

జీ.వి.యస్ అన్ని అభిప్రాయాలకు చిన్న సైజు సర్వస్వంగా రూపొందిన గ్రంథం కొలమానమ్ సూక్ష్మరూపంలో జీ.వి.స్‌ను అర్థం చేసుకోవాలంటే కొలమానమ్ చదివితే చాలు. దీనివల్ల ఆయన సిద్ధాంతాలు మరింత వివరంగా అర్థం అవుతున్నాయి. ఆయన వచనం గంభీరోన్నత శిఖరాలు దూకి, బయటికొచ్చి సరళరూపం తీసుకొని సెలయేరులా ప్రవహించింది. ఆయన వచన రచనా పరిణామంలో వ్యక్తీకరణ

సామర్థ్యాన్ని కొలిచే కొలమానం ఈ 'కొలమానమ్.'

జీ.వి.యస్ ఎం.ఏలో నాకు సాహిత్య విమర్శ పాఠాలు చెప్పిన గురువు. నిజాం కాలేజి నుండి ఆర్ట్స్ కాలేజిదాక సైకిల్ తొక్కుకుంటూ వచ్చే ఆ దృశ్యం నా కళ్ళల్లోంచి చెరిగిపోదు జీవితంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ ఆయన నిరంతర శ్రామికుడు. "కష్ట 'జీవి'యస్" ఎన్నో పుస్తకాలను క్లాసురూంలోకి మోసుకొచ్చి మౌలికమైన ఉటంకింపులను అందించేవారు. ఆయన క్లాసు అప్పట్లో మా కదో ఆకర్షణ.

ఈ పండిన పుస్తకాన్ని గురువర్యులు నారాయణరెడ్డిగారికి అంకితం చేయడం మరో విశేషం. గురువుల పుస్తకానికి పీఠిక రాయడంలో నాకిది రెండో అనుభవం. సి.నా.రె ప్రపంచపదులకు రాయమని అదేశించినప్పుడే బిత్తర పోయాను. శిష్యుల్లోని జ్యోతిః కణాలను వెలికితీసి వెలుగుగా మార్చే గొప్ప సంప్రదాయానికి చెందిన గురవులు సి.నా.రె గానీ, జీ.వి.యస్ గాని. ఆ స్ఫూర్తితోనే ఈ రెండు మాటలు రాయటం.

ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారికి షష్ట్యబ్దాలు నిండుతున్నాయి. అప్పుడే అరవయ్యేళ్ళా అనిపిస్తుంది. ఆయన శక్తియుక్తు లింకా పదనుదేరుతున్న తరుణమిది. ఆయన వెలుగు కలకాలం, నిరంతరం నలుగురికి అందాలని కోరుకుంటూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

హైదరాబాదు **– గోపి**

22.8.1995

నా మాట

పత్రికలో పర్సనల్ కాలమ్ రాయటం ఒక కళ, ఒక సాధనకూడా. 'చేరా' ఆ రచనకొక చెరగని బాటవేసి చూపించారు. 'చేరా' భావాలతో ఏకీభవించనివారు కూడా ఆ కాలమ్‌నున ఆసక్తితో చదివేవారు. ఆంధ్రజ్యోతికి చేరాతలు కొన్నేళ్లు వెలుగు తెచ్చిన స్నేహధారలు.

ఆంధ్రభూమి దినపత్రిక కూడా ఒక పర్సనల్ కాలమ్ వారం వారం ప్రచురించాలని అప్పటి దినపత్రిక సంపాదకులు శ్రీ సి. కనకాంబరరాజుగారు సంకల్పించి, ఆ బాధ్యత నాకు ఒప్పగించారు. నిజానికి వారితో నాకు అట్టే పరిచయం కూడా లేదు ఆంధ్రప్రభలో నా 'సామిత్య చరిత్రలో చర్చ నీయాంశాలు', 'తెలుగులో వెలుగు', ఉదయంలో నా 'సాహితీ స్పర్శ', ఇంకా మరికొన్ని పత్రికలలో వెలువడిన వ్యాసాలూ వారు గమనించి ఉండవచ్చు. కొందరు మిత్రుల సలహాలను తీసికొని ఉండవచ్చు. ఏమైనా, నా రచనను అభిమానించి 'జీవియస్ కాలమ్' ను ప్రచురించారు. వారు ఆంధ్రభూమి దినపత్రికకు సంపాదకులుగా వ్యవహరించినంతకాలం ఆ కాలమ్‌ను ఆగకుండా ప్రచురించారు. ఎంతో స్నేహాన్ని నాపట్ల చూపించారు. చిత్రమేమంటే – 'కాలమ్' నడిచి నంతకాలం ఆ సంపాదకుణ్ణి నేను కలుసుకోనేలేదు. అయినా, నా సాహిత్య కృషిపట్ల వారికున్న ఆదరాభిమానాలే ఈ అక్షర స్నేహాన్ని అందించాయి. 'ఆంధ్రభూమి'కి నా కృతజ్ఞతలు!

'పర్సనల్ కాలమ్' నిర్వహణలో 'చేరాతల' కంటె 'జీవియస్ కాలమ్' తన ప్రత్యేకతను ప్రదర్శించింది. దీనిని సమకాలీన సాహిత్య విమర్శకులు కూడా గుర్తించారు. 'చేరాతలు' – 'జీవియస్ కాలమ్' ఒకదానికొకటి పోలికలేనివి, పోటీ పడనివి; సమాంతర స్వతంత్ర రేఖలు; అయితే సాహితీ స్పందనలో మాత్రం సజీవ సహృదయకోశాలు!

నా పత్రికా వ్యాసాలు సంపుటులుగా వెలువటంలో ఈ గ్రంథం మూడవది. ఇదివరలో 'ఆంధ్రప్రభ' దినపత్రికలో వెలువడిన 'సాహిత్య చరిత్రలో చర్చ నీయాంశాల'ను తెలుగు అకాడమి 1991లో ప్రచురించింది; ఆంధ్రప్రభలోనే వచ్చిన

'తెలుగులో వెలుగు' 'కాలమ్' వ్యాసాలను యువభారతి 'కలంతోకాలమ్' పేరుతో రజతోత్సవాల ప్రచురణగా 1990లో వెలువరించింది. ఈ 'కాలమానమ్' (ఆంధ్రభూమి జీవియస్ కాలమ్, ఉదయం 'సాహితీస్పర్శ (1991.92), మరికొన్ని వ్యాసాలు) ను కూడా యువభారతి ఇప్పుడు ప్రచురిస్తోంది. పత్రికా వ్యాసాల రచనలో ఒకే అంశం మీద దాదాపు 138 వ్యాసాలు పరిశోధనాత్మక ప్రవృత్తిలో రచించే మొదటి అవకాశం ఆంధ్రప్రభ అప్పటి సంపాదకులు శ్రీ పొత్తూరి వెంకటేశ్వర్లుగారు కల్పించారు. ఆ తరువాత 'పర్సనల్ కాలమ్' ను నిర్వహించే అవకాశాన్ని ఆంధ్రప్రభ, ఉదయం, ఆంధ్రభూమి, శ్రీవాణి, కల్పించాయి. కృష్ణాపత్రిక మొదలైన పత్రికలు నా వ్యాసాలను ప్రచురించాయి.

ఇక్కడ ఒక విషయం మనవిచేయాలి. 'కాలమ్స్'లో వెలువడిన వ్యాసాల నన్నింటినీ ఈ సంపుటిలోకి తీసికొని రావటం లేదు. కొన్నింటిని ఎన్నుకోలేదు. ఈ గ్రంథంలోని వ్యాసాలను వస్తువును బట్టి స్వభావాన్ని బట్టి ఆరు విభాగాల క్రింద విభజించి, కాలక్రమంలో కాకుండా పఠితల అవగాహనకు అనుకూలమైన పద్ధతిలో అమర్చటం జరిగింది. ఆ ఆరు విభాగాలూ ఇవి – 1. పాట – పద్యం – నాట్యం – చిత్రం; 2. శతజయంతి సాహితీమూర్తుల ప్రతిభాప్రస్థానాలు. 3. పద్య విద్యా పరీమళాలు. 4. వచన కవితా విన్యాసాలూ – వ్యక్తిత్వాలు. 5. కథ – నవల. 6. స్పందనలు – సమీక్షలు. ఈ విశ్లేషణలో ఒదగని 'కాలమ్' వ్యాసాలను ఈ సంపుటిలో చేర్చలేదు.

నా పరిశోధన వ్యాసం సిద్ధాంత ప్రతిపాదన ప్రవృత్తిని ప్రదర్శిస్తుంది; నా విమర్శన వ్యాసం వివేచనను, విశ్లేషణను, సమన్వయాన్నీ సాధిస్తుంది; నా పత్రికావ్యాసం అటు పరిశోధన ప్రవృత్తినీ, ఇటు విమర్శవ్యాస వివేకాన్ని సంతరించుకుంటున్నా ఆలోచనలో, అభివ్యక్తిలో, శైలిలో పఠితలో జాలువారుతున్నట్లు ప్రసరిస్తుంది. సరళంగా ఉన్నా సారవత్స్వభావాన్ని వీడదు; అలవోకగా సాగుతున్నా ఆలోచింప చేయకుండా ఉండదు – జర్నలిజంలో జీవిస్తూనే సాహిత్య గౌరవంతో తలయెత్తుకొని తిరుగుతుంది. సహృదయులు నా వ్యాసాలలో ఉండే ఈ సహజ లక్షణాలను సానుభూతితో గమనించి, సమీక్షించాలని సవినయంగా మనవి చేసుకుంటున్నాను.

కృతజ్ఞతలు

అధ్యాపకులుగా, ప్రజాసేకులుగా, నాయకులుగా, ఆమాత్యులుగా, మానవీయ మూల్యాలను మన్నించే మానవతా మూర్తులుగా, సాహితీకళాభిమానులుగా మన్ననల నందుకుంటున్న రాష్ట్ర ఉన్నత విద్యాశాఖామాత్యులు మాన్యశ్రీ గాలి ముద్దుకృష్ణమనాయుడుగారు దయతో ఈ గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరించినందుకూ–

పండితులుగా, పరిశోధకులుగా, వక్తగా, సమర్థుడైన పరిపాలకుడుగా ప్రశంసల నందుకుంటున్న మనీషి, ప్రస్తుతం అధికారభాషా సంఘ అధ్యక్షులు ఆచార్య తూమాటి దొణప్పగారు ఈ గ్రంథ ఆవిష్కరణ – అంకిత సభకు అధ్యక్ష్యం వహించి ఆశీర్వదించినందుకూ–

జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీతలు, పద్మభూషణులు, మహాకవులు, వక్తలు పరిపాలనదక్షులూ, సాహితీ చైతన్యమూర్తులూ, పైపెచ్చు నేను అప్యాయంగా 'అన్నగారూ' అని పిలుచుకొనే అనురాగమూర్తులూ, రాష్ట్ర భాషా సాంస్కృతిక వ్యవహారాల సలహాదారులూ అయిన ఆచార్య సి. నారాయణరెడ్డి గారు నా షష్టిపూర్తి సందర్భంలో ఈ రచనను స్నేహ చిహ్నంగా అంకితం తీసుకున్నందుకూ–

అభిమానంతో 'ఆంధ్రభూమి' దిన పత్రికలో 'జీవియస్ కాలమ్' ను 1993 జూన్ నుండి 1994 డిసెంబరు నెలాఖరు వరకూ ప్రచురించిన ప్రసిద్ధ పత్రికా సంపాదకులు, సాహితీ కళాప్రియులు, స్నేహమూర్తులు శ్రీ సి. కనకాంబరరాజు (ఆంధ్రభూమి సచిత్రవారపత్రిక సంపాదకులు) గారికీ, అలాగే నా పత్రికా వ్యాసాలను సీరియల్‌గా వెలువరించిన ఉదయం సంపాదకలు శ్రీ కె. రామచంద్రమూర్తిగారికీ, శ్రీవాణి సంపాదకలు శ్రీ కొమరగిరి కృష్ణ మోహన్ గారికీ, కృష్ణాపత్రిక సంపాదకులు శ్రీ పిరాట్ల వెంకటేశ్వర్లు గారికీ–

నన్నభిమానించి, తమ ఉండేల సామితీ పురస్కారాన్ని ప్రప్రథమంగా నాకందించిన కవితామూర్తులు, చైతన్యసారథులు, సమాజసేవాధురంధరులు డా॥ ఉండేల మాలకొండారెడ్డి గారికీ; అప్యాయంగా 'జీవియస్' అని పిలుస్తూ, కృతిని అంకితమిచ్చి, నాలుగు దశాబ్దాలుగా నా శ్రేయస్సును ఆకాంక్షిస్తున్న మహాకవులూ, స్నేహార్ద్రమూర్తులూ

సౌజన్యశిఖామణులూ డాక్టర్ జె.బాపురెడ్డి గారికీ; బాటలు వేరైనా, అభిప్రాయాలలో కొన్ని కలవకపోయినా అచ్చమైన స్నేహంతో మనసులు కలుపుకొని సాహితీ జీవితాన్ని సాగించవచ్చు నన్న మానవీయధర్మానికి ప్రతినిధిగానిలిచి నన్నభిమానించి, ఈగ్రంథానికి పీఠిక వ్రాసిన ప్రసిద్ధ భాషాశాస్త్రాచార్యులు, సంతత సాహితీ వ్యాసంగ ప్రియులూ, స్నేహమూర్తులూ అయిన ఆచార్య చేకూరి రామారావు (చేరా) గారికీ; అధునిక కవితా ప్రస్థానంలో వాస్తవవాద కవితాశిల్ప చైతన్యానికి నాయకుడుగా సాగుతూ, పరిశోధకుడుగా, కవిగా, పరిపాలనాదక్షుడుగా, స్నేహమూర్తిగా పేరొంది, నా యందున్న ఆత్మీయతో ఈ గ్రంథానికి ఎడిటర్‌గా వ్యవహరించి, ముందు మాట వ్రాసిన ఆచార్య ఎన్. గోపిగారికీ; ఈ గ్రంథావిష్కరణ సభలో వక్తలకు సన్మానం చేసిన ప్రముఖ పారిశ్రామికవేత్తలు, సాహితీబంధువులు, సౌజన్య సింధువులు లామ్‌కో గ్రూప్ చైర్మన్ శ్రీ ఎస్. కొండలరావుగారికీ –

యువభారతికీ, పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్‌కూ, విప్ల ప్రింటర్స్‌కూ, నన్ను ప్రోత్సహిస్తున్న నా మిత్ర బృందానికీ, సహృదయలోకానికీ, నా కుటుంబ సభ్యులకూ–

నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

నేడు పత్రికా రచనలో కనపడే 'కాలమ్స్' లో రెండురకాలు గణింప దగినవి. ఒకే విషయం మీద సీరియల్‌గా వ్రాసే 'కాలమ్', వివిధాంశాలపైన వారం వారం నిర్వహించే 'పర్సనల్ కాలమ్' – ఈ రెండింటినీ నేను 1985 నుండి నిర్వహించి సాహిత్య సేవ చేశాను. అభిమానించిన ఆంధ్రావళికి కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

'కొలమానమ్' నా షష్టిపూర్తి ప్రచురణలలో ఒకటిగా వెలువడటం, దానిని ఆచార్య సి. నారాయణరెడ్డిగారు అంకితం తీసుకోవటం, యువభారతి ప్రచురించటం నాకు ముప్పేటగా ఆనందాన్నీ, సంతృప్తినీ కలిగిస్తున్నాయి. అందరి అభిమానాన్నీ చూరగొన్న అక్షర ప్రసూనం ఈ 'కొలమానమ్' కావాలని నా అకాంక్ష!

– రచయిత

ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యం షష్టిపూర్తి ప్రచురణలు
ప్రచురణ పూర్వ విరాళం – ఒక మనవి

ఆంధ్ర సాహిత్యరంగంలో మూడున్నర దశాబ్దాలుగా విమర్శకులుగా, అధ్యాపకులుగా, వక్తగా, పరిశోధకులుగా, సాహితీ సంస్థా నిర్వాహకులుగా, రచయితగా, మానవతామూర్తిగా ప్రసిద్ధిగాంచిన ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారికి 1995 సెప్టెంబరు 10 తేదీ నాటికి షష్ట్యబ్ద పూర్తి అవుతున్నది. ఆ తేదీ మొదలుకొని 1996 సెప్టెంబరు 10 వ తేదీ వరకు వారి షష్ట్యబ్దపూర్తి సంవత్సరం సాహితీపరమైన సన్మానమే సార్థకంగా ఉంటుంది. ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారి షష్టిపూర్తి సంవత్సరోత్సవాలలో ఈ క్రింది కార్యక్రమాలను చేపట్టి నిర్వహింపదలచాం.

1. వారి అముద్రిత రచనలను ప్రచురించటం.

2. వారి సాహితీ వ్యక్తిత్వాన్ని గురించి సవిమర్శకంగా సమాలోచించే ఒక సదస్సును నిర్వహించి, ప్రముఖుల చేత ప్రామాణిక వ్యాసాలు వ్రాయించి, వాటినొక గ్రంథరూపంగా వెలువరించటం.

3. షష్టిపూర్తిసంచికను ప్రచురించటం.

4. షష్టిపూర్తి సంవత్సరోత్సవాలలో వెలువరించే ప్రచురణల ద్వారా వచ్చే అదాయంలో నుండి ఒక లక్షరూపాయలను ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్ చేసి, దాని మీద వచ్చే వడ్డీతో ప్రతి సంవత్సరం ఒక సాహితీమూర్తికి 'జీవియస్ సాహితీ పురస్కారాన్ని' అందజేయటం.

5. షష్టిపూర్తి సంవత్సరోత్సవాలలో 12 గ్రంథాలకు తక్కువలేకుండా వెలువరించటం – వాటి మొత్తం విలువ రూ. 750 లు కాగా, ప్రచురణ పూర్వ విరాళంగా రూ. 500 లు ఇచ్చిన వారికి వాటిని అందించటం, షష్టిపూర్తి సంచికలో వారి పేర్లను సాహితీ పోషకులుగా ప్రకటించి కృతజ్ఞతలు తెలుపటం.

షష్టిపూర్తి సందర్భంగా రూ.500 లు ప్రచురణ పూర్వ విరాళం ఇచ్చి ప్రచురణ ప్రకటనకు తోడ్పడే సాహితీ పోషకులకు ఈ క్రింది గ్రంథాలను తప్పక అందజేస్తాం:

1. రామకథ : సాయిసుధ, 2. రసోల్లాసము, 3. కలంతో కాలమ్, 4. జీవియస్

వ్యాసాలు, 5. కొలమానమ్ (జీవియస్ కాలమ్, సాహితీ స్పర్శ, తదితర వ్యాసాల సంపుటి), 6. జీవియస్ రూపకాలు, 7. జీవియస్ పీఠికలు, 8. విశ్వనాథ నవ్యసంప్రదాయం, 9. ఆంధ్ర మహాభారతం: అమృతత్వసాధనం, 10. జీవియస్ సాహితీ మూర్తిమత్త్వం (సాహితీ సదస్సులో సమర్పింపబడే వ్యాసాల సంపుటి), 11. కిన్నెరసాని పాటలు : వాక్య ప్రయోగ వైచిత్రి (జి.యస్. లక్ష్మి రచన), 12. షష్టిపూర్తి సంచిక.

ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యంగారి షష్టిపూర్తి ప్రచురణలకు మీరు ప్రచురణ పూర్వ విరాళమిచ్చి ప్రోత్సహింప వేడుతున్నాం. ఒక సాహితీమూర్తి సాహిత్యాన్ని వెలువరించటానికి ఆర్థికంగా, హార్థికంగా మీ చేయూతను మనసారా కోరుతున్నాం. ప్రచురణ పూర్వ విరాళం రూ. 500 లు ఎం.ఓ ద్వారా గాని, డిమాండ్ డ్రాఫ్ట్ ద్వారా గాని, సరాసరి పైకం చెల్లించడం ద్వారా గాని మాకు అందచేసి రసీదు పొందవచ్చు.

విరాళం పంపవలసిన చిరునామా:

కన్వీనరు,

ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యం షష్టిపూర్తి ప్రచురణలు,

శ్రీ వాణి 1-8-702/ 105, నల్లకుంట, హైదరాబాదు - 5000 44.

ఫక్షను : 633275

మీ సహాయ సహకారాలను అర్థిస్తూ
సాహితీమూర్తియైన మా తండ్రిని షష్టిపూర్తిని సాహిత్యోత్సవంగా జరపాలని
కృషి చేస్తున్న

జి. రాధాకృష్ణ, ఎం.ఎస్సం;
జి.విద్యానాథ్, ఎం.కామ్. పిహెచ్.డి;
కన్వీనర్లు,

14-7-1995 ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం షష్టిపూర్తి ప్రచురణలు.

విషయసూచిక

(I) పాట - పద్యం - నాట్యం - చిత్రం:

1. మూడు తరాలు 1
2. పద్యకవితోద్యమ వీరులూ! మీ ప్రస్థానం ఏ వైపు? 5
3. 'మరల నిదేల రామాయణంబు' - అన్నంత ప్రశ్న.................. 9
4. పదిరకాల పద్య కవులు 13
5. ప్రపంచం వింటున్న పద్యం 17
6. పద్యకవితా బాష్పాంజలి 21
7. సాహిత్యరసం - గానరసం 25
8. భక్తిరసవాదం దేశీయం 29
9. సత్యభామకు మధురభక్తిమార్గం చూపిన సిద్ధేంద్రయోగి 33
10. కూచిపూడి నాట్యకళలో నవ్యసంప్రదాయోద్యమ నాయకుడు .. 37
11. 'యువకళావాహిని' వారి 'గౌతమబుద్ధ'......................... 42
12. అక్షర చిత్రాల ఆల్బమ్ 47

(II) శతజయంతి సాహితీమూర్తుల ప్రతిభా ప్రస్థానాలు:

13. రాళ్ళపల్లి వారి సాహిత్యవిమర్శలో మౌలికత 51
14. పింగళివారి కళాపూర్ణోదయం 59
15. పింగళివారి సవిమర్శ సాహిత్య చరిత్ర.......................... 63
16. సమన్వయ విమర్శకేతనం 'సాహిత్యశిల్ప సమీక్ష' 67
17. యుగకర్త విశ్వనాథ.. 73
18. కవిసార్వభౌముడు : కవిసమ్రాట్టు 78
19. విశ్వనాథ నవ్యసంప్రదాయం 83
20. విశ్వనాథ మధ్యాక్కఱలు 88
21. విశ్వనాథ శతజయంతి ప్రారంభోత్సవం.......................... 93
22. చెళ్ళపిళ్ళ సత్కరించిన కవి జాషువా............................ 98
23. ప్రజల నాలుకలయందు జీవిస్తున్న కవి 102

24. జాషువా కవితామార్గం 107

(III) పద్య విద్యా పరీమళాలు:

25. 'అమరజీవి' అమరగాథ 'ఆంధ్రమహాభ్యుదయం'................. 111
26. రాజమహేంద్రవర సాహిత్యసౌరభం 115
27. ఒక్కడు మధునాపంతుల 119
28. కరుణశ్రీ కావ్యకళ 123
29. కాకినాడలో కవితా శ్రీనాథుడు 127
30. మూడు బాటలు – పది మలుపులు 131
31. అపార్థంలో పుట్టే నవార్థం........................... 135
32. కోనసీమ కవికోకిల 140
33. వీథికెక్కిన పాతబస్తీ 144
34. నడుస్తున్న పద్యం శ్రీ వేముగంటి 149
35. పద్యంలో పలికిన భారతీయత 153
36. అభినవ ప్రబంధపరమేశ్వరుడు 157
37. ముళ్ళపూడి ఒక మైలురాయి 161
38 ప్రబంధ ఘనపాఠి 165

(VI) వచనకవితా విన్యాసాలూ – వ్యక్తిత్వాలూ:

39. వచన కవితలో పంచమార్గాలు 169
40. సి.నా.రె. దృక్పథం........................... 173
41. సహస్రమాస మేఘం : సౌదామినీదీప్తులు 178
42. రాబోయే శతాబ్దపు ఋషి........................... 182
43. కథాశిల్పం కవితలో కన్నీరు కారుస్తోంది 187
44. శేషేన్ మార్కు 'జనవంశమ్' 191
45. శేషేన్ మార్కు పద్యం 195
46. ఆధునిక కావ్యకళ : బూతు, కామం, ప్రేమ 199
47. కొత్తబాట చూపిన కరదీపిక చేతనావర్తకవితాభూమిక........... 203

48. షష్టిపూర్తి చేసుకున్న ఉభయ కవిమిత్రుడు 207

49. మచ్చలేని మనీషి 211

50. అయ్యపురెడ్డి ఊహాతరంగాలు 215

51. పుడమితల్లికి పురిటినొప్పులు 219

52. ముగ్గురు కవయిత్రులు : ఆధ్యాత్మిక స్పృహ 224

53. వంతెనమీంచి వచ్చే పాలవ్యాను 229

54. గోదావరీదిన కొందరు కవులు 233

55. 'వర్తమానం'లో మట్టి పరిమళిస్తోంది 237

56. చిలక్కొయ్య సాక్షిగా శిఖామణి పెళ్ళి 241

57. పావురం ప్రతీక : పావురాలు భావచిత్రాలు 245

58. అక్షరాలా అగ్గిబొబ్బలే 249

59. ఆడవారిని గౌరవించిన మినీకవిత 253

60. మినీకవితలో జాతివార్తలు 258

(V) కథ – నవల:

61. మహితాత్ముడు రావిశాస్త్రి 262

62. భవానీదేవి 'అంతరంగ చిత్రాలు' 266

63. లోన వెన్న కనిపించును 270

64. త్రిముఖ త్రేతాగ్ని 275

65. స్త్రీవాదం: ఒక ప్రమాణం: ఒక ప్రయోగం 281

(VI) స్పందనలు : సమీక్షలు:

66. సాహిత్యమందిర ద్వారపాలుడు 286

67. బొమ్మలుకట్టే మాటలశిల్పి భుజంగరాయశర్మ 291

68. కన్నీటికి బంధువు కాళోజీ కవిత 295

69. లలిత సాహిత్య విమర్శకుడు సంజీవదేవ్ 300

70. చేరాతలకు సెలవులు 305

71. నూరంచుల సుదర్శనం 309

72. సమీక్షాసుదర్శనం 314
73. నవ్యసంప్రదాయోద్యమంలో తీవ్రవాదులు: సాహిత్యరసికత 318
74. కళాతత్త్వమార్గంలో గడుసైన మలుపు 327
75. మధుర పరిశోధకుడు 331
76. రచనకు మూడురకాల అస్తిత్వం 335
77. సాహిత్యవికాసంలో అంతర్గతిసూత్రం 339
78. తిట్టువిమర్శ దివాలాకోరుతనానికి సూచిక 343
79. సిద్ధాంతాలు లేని సిద్ధాంతవ్యాసాలు 347
80. తెలుగుసామిత్యవిమర్శ : నాడు – నేడు 351
81. ఉండేల సాహితీపురస్కారం 364

అట్టమీది ఛాయాచిత్రాలు:

1. ముఖచిత్రంలోని జీ.వి.యస్ ఛాయాచిత్రం ఆంధ్రభూమి వారం వారం 'కాలమ్'లో ప్రచురించిన రెండురకాల ఫోటోలలో ఒకటి. ఫోటో తీసింది. శ్రీ.వై. వాసుదేవ్‌గారు.

అట్టవెనుక పై ఫోటో:

2. ప్రప్రథమ ఉండేల సాహితీ పురస్కారాన్ని అందుకుంటున్న జీ.వి.యస్ (23.8.1994) ఛాయాచిత్రంలో – ఎడమనుంచి కుడికి – శ్రీ టి. సుబ్బిరామిరెడ్డి, మాన్యశ్రీ పి.వి రంగారావు, శ్రీ ఎం.ఎస్. రెడ్డి, శ్రీ బి.ఎన్. రెడ్డి, డా॥ ఉండేల మాలకొండారెడ్డి, మాన్యశ్రీ ఎస్.కృష్ణకాంత్ (గవర్నర్, ముఖ్య అతిథి); డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డిగారలు.

అట్టవెనుక క్రింది ఫోటో:

3. డాక్టర్ జె. బాపురెడ్డి గారి 'రంగురంగుల చీకట్లు' కావ్యాన్ని అంకితం తీసుకుంటున్న జీ.వి.యస్ (27.6.1990)

ఛాయాచిత్రంలో ఎడమనుంచి కుడికి – శ్రీ వై.కె. నాగేశ్వరరావు, డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి, శ్రీ జి. వెంకటరెడ్డి, శ్రీ వి.వి.యల్. నరసింహారావు, డా॥ జె.బాపురెడ్డి, మాన్యశ్రీ కె. రోశయ్య (రాష్ట్ర ఆర్థిక శాఖామాత్యులు, ముఖ్యఅతిథి) గారలు.